

7) Регулярне оцінювання ефективності правил, процедур і практик академічної доброчесності, їх перегляд, оновлення та за необхідності вдосконалення.

Відтак, детальний зміст програм академічної доброчесності кожного закладу вищої освіти визначається особливостями самого студентського та наукового співтовариства. При цьому в кожному випадку відносини між правилами та процедурами, стандартами спільноти й повсякденною поведінкою є гармонійними, послідовними, а також відповідають узгодженим цінностям закладу.

Література:

1. Бровко, К., Дурдас, А., Сопова, Д. (2018). Е-середовище як складова корпоративної культури в університетах Французької Республіки. *Молодь і ринок*, 2 (157), 133–137

Міхно О.П.

*кандидат педагогічних наук,
директор Педагогічного музею України,
старший науковий співробітник
Державної науково-педагогічної
бібліотеки України ім. В.О. Сухомлинського*

НАРАТИВ У ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

Якість наукового дослідження насамперед визначається вибудованою методологією наукового пошуку. У зв'язку з цим закономірним є звернення до основ методології наукового пізнання як алгоритму пошуку мети, вибору прийомів і методів досягнення поставлених завдань. В історико-педагогічному дослідженні важливим є вибір методологічного підходу, методів і принципів його реалізації. Сучасні українські історики педагогіки до висвітлення концептуальних засад власних досліджень підходять по-різному. Скажімо,

представники наукової школи Ольги Сухомлинської, до якої відносимо і себе, у докторських дисертаціях розпочинають виклад обраної методології з тлумачення поняттєво-термінологічного апарату (Березівська, 2009), деталізації застосованих дослідницьких підходів (Петренко, 2011; Янченко, 2017), аналізу самої проблеми дослідження (Сейко, 2009). Об'єднує їхні методологічні концепції високий ступінь наукової аргументації, цілісність, повнота, багаторівнева структура, в якій на першому рівні знаходяться методологічні підходи, які зумовлюють використання відповідних методів і принципів історико-педагогічного пошуку.

Сучасна історико-педагогічна методологія сформувалася в пострадянський період розвитку науки і представлена новим трактуванням об'єкта історико-педагогічного дослідження, новими підходами, які регулюють цей процес (Л. Березівська, Л. Ваховський, Н. Гупан, Н. Дем'яненко, Н. Дічек, О. Петренко, Н. Побірченко, О. Сухомлинська, В. Федяєва та ін.). Ми спираємося на трактування об'єкта історії педагогіки, запропоноване О. Сухомлинською. Відповідно до цього трактування, об'єктом історії педагогіки є історико-педагогічний процес, наповнений широким соціокультурним і антропологічним сенсом, який «включає в себе співвідношення різного рівня власне педагогічних феноменів минулого із сьогоденням у контексті суспільних умов їх існування, природи дитини (людини), закономірностей її розвитку» (Сухомлинська, 2003, с. 19).

Серед основних методологічних підходів, які використовують сучасні дослідники історії педагогіки, зокрема представники наукової школи О. Сухомлинської, назвемо передовсім такі, як історіографічний, джерелознавчий, герменевтичний, системно-хронологічний, антропологічний, психологічний, парадигмальний, регіональний та ін. Підкреслимо, що зазвичай у історико-педагогічному дослідженні ці підходи не існують у чистому вигляді, а взаємодіють і узгоджуються між собою.

Особливої уваги заслуговує наративний підхід (О. Сухомлинська, 2005; Л. Ваховський, 2007). За допомогою наративного підходу історія педагогіки «набуває форми і смислу, впорядковується, дістає структурного поділу: початок, середина, кінець етапу, періоду, процесу, явища» (Сейко, 2009, с. 36). Сучасний український історик педагогіки Л. Ваховський акцентує, що в площині наративного підходу історія – «це не те, що було насправді в минулому, а те, що ми про це минуле розповідаємо» (2007, с. 43).

Вважаємо, що, застосовуючи наративний підхід в історико-педагогічному дослідженні, доцільно спиратися на такі його аспекти (за класифікацією сучасного німецького історика Д. Русена):

- ретроспективність (розгляд подій минулого крізь призму сьогодення і майбутнього);
- перспективність (залежність історичної оцінки подій від світогляду історика, його авторської позиції);
- вибірковість (відбір релевантної інформації, яка б уможлиблювала множинність інтерпретацій педагогічних подій на тлі певного соціокультурного контексту);
- специфічність (вплив історико-педагогічного знання на формування ідентичності минулого);
- комунікативність (вплив культурного дискурсу на історико-педагогічне знання);
- белетристичність (у термінології Д. Русена – «fictionality»; цей аспект припускає певну свободу інтерпретатора, оскільки сенс історії знаходиться за межами відмінності між вигадкою та фактами, адже абсолютно неправильно називати вигадкою в історії все, що не є фактом у значенні «hard datum» – «дане, що не підлягає сумніву») (Rusen, 2005, с. 59–69).

Останній аспект, на наш погляд, передбачає поєднання науковості з емоційно-художнім, публіцистичним стилем викладу історико-педагогічних

фактів і подій, що вважаємо не лише виправданим, але й необхідним у сучасних дослідженнях з історії освіти.

Доповнимо цей перелік ще одним аспектом – апофенічність, який тлумачимо згідно із сучасним розумінням як «здатність дослідника бачити структуру і взаємозв'язки історико-педагогічних явищ там, де їх на бачать інші. А відтак і описувати досліджуваний предмет, виходячи з власного бачення, творячи власний наратив, конструюючи власну розповідь, специфіку якої вбачаємо у точності описів і впізнаваності переживань, – того, що дає змогу усвідомлювати певний людський досвід, пов'язаний з тими чи іншими контекстами і обставинами життя» (Міхно, 2021, с. 83).

Використання наративу в дослідженнях з історії педагогіки дає можливість представити цей теоретичний підхід як певний алгоритм, що дає змогу подати одиничну історію на фоні загальної історії педагогіки.

Застосовуючи наративний підхід, слід враховувати також міркування О. Сухомлинської про різницю між історичним й історико-педагогічним дослідженням щодо опису і тлумачення фактів та подій, які історик педагогіки, керуючись ціннісним виміром, ціннісним підходом має розглядати «крізь призму результативності / не результативності ідей, технологій, їх впливу на подальший розвиток школи й педагогіки» (2007, с. 7).

Підсумовуючи, наголосимо, що провідним методом упорядкування історико-педагогічного дискурсу вважаємо наратив – оповідний стиль, за якого відсутнє сухе теоретизування, а теоретичні й практичні аспекти розкриваються через розуміння читачем оповіді про досліджуване педагогічне явище.

Насамкінець зауважимо, що використання представниками наукової школи О. Сухомлинської наративного підходу як методологічного інструментарію базується на теоретико-методологічних працях учених цієї наукової школи щодо модернізації методологічної бази історико-педагогічних

досліджень, а саме: домінування проблемного підходу в межах хронологічного, міждисциплінарний характер історико-педагогічних пошуків, регіональний підхід, концентрація тематики досліджень на актуальних аспектах розвитку сучасної української освіти і педагогічної науки.

Література:

1. Березівська, Л. (2009). *Організаційно-педагогічні засади реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті: Дис.* Докт. пед. наук. Київ.
2. Ваховський, Л. (2007). Наратив у історико-педагогічному дослідженні: методологічний аналіз. *Шлях освіти*, (1), 42–45.
3. Міхно, О. (2011). *Феномен педагогічної характеристики учня у вітчизняній освіті та педагогічній науці (середина ХІХ – друга половина ХХ століття): Дис.* Докт. пед. наук. Київ.
4. Петренко, О. (2011). *Гендерні підходи до освіти та виховання в історії вітчизняної школи і педагогіки (ХХ століття): Дис.* Докт. пед. наук. Рівне.
5. Сейко, Н. (2009). *Доброчинність у сфері освіти України (ХІХ – початок ХХ століття): Дис.* Докт. пед. наук. Житомир.
6. Сухомлинська, О. (2003). *Історико-педагогічний процес: Нові підходи до загальних проблем.* Київ: А. П. Н.
7. Сухомлинська, О. (2005). Проблеми розвитку особистості в історичному контексті психології та педагогіки. *Шлях освіти*, (1), 41–45.
8. Сухомлинська, О. (2007). *Методологія дослідження історико-педагогічних реалій другої половини ХХ століття. Шлях освіти*, (4), 6–12.
9. Янченко, Т. (2017). *Витоки та засади наукового розвитку і практичного втілення педології в Україні: Дис.* Докт. пед. наук. Київ.
10. Rusen, J. (2005). *Narrativity and objectivity in historical studies. History: Narration, Interpretation, Orientation.* New York: Berghahn.

Ішутіна О.Є.

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри теорії і практики початкової освіти,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО

Проблема підвищення якості освіти стає однією з ключових у контексті реформування всіх соціальних сфер діяльності суспільства, зокрема і системи